

«بیدار» شاعیری نیشتمان په روډه وری ناوچه ی خاندنی ۱۹۴۹-۱۸۹۴

● نویسی: مهديت له محمد ●

ایرا هیښم باجه لاند په څه دوو وناری له سره بلاو کړ دونه، په لام په کورنۍ دهر باره ی دوواوه تیر و نه سل نه نین په گوښه ی نوی کاک ایرا هیښم بی و تم تیزی له نوی همه په نه و شپه نه ی که لای نه له نامیلکه په ک دا چاپیان بکات، هه ولی زورم له گڼل په ماله که بان دا بز و مدس مینان شپه رکان. جی د اده کوږه کانی سوزاخی تاله دیر پکی شپه ی باوکیان نازان و نه تانهات د پانگوت و نه پمان زیمو (د فتر نفوس) که کشی، که وینعی پیوه بو و ته مسلم دایره ی نفوسننن کر دوه.

ژيانو په سهر هاق (بیدار) :-

تلی: (شېخ بابا همل کوری شېخ عبداللای کوری شېخ همل کوری شېخ له تخی کوری شېخ سلیسی هه نجرانه) "، له پنجه سدا له گه پته وه سر نه وی (پیر بوس) "، که له کشی- نور الانور - دا باس کر اون. شېخ هه بدوللای باوک لای خاتنی له (لواوی گه وړه) " نشته جی له پیتو له ویش هاسور بو خوبی په پدا له کاتو خیزان پیکوه له نیت. له سال (۱۸۹۴ز) " کوریکې نه ناری له (بابا همل) - په مندانل خیری خوینق له کات تا نه سل له گاته دواتره سالان، پاشان په نینر ټه شاری خاتنی له خزمت شېخ صالح مودرس دا دست له گاته خویندن. له تک له ممش دا په هوی خوینق نه وی شپه ی شاعیر و گانه کم سواد ی شپه نویوسن په پدا له کات، له پش دا ته خیس له ستر خیزان (حافظ) له کات و اوکی شه به پیوسی خوبی شپه رکان بابا همل له نوویسه وه. کانی باوکې کوچی دواپی له کات دست له خویندن همل له گری و له گه پته وه پیکه ی خویان. (شېخ محمد امین) به هی برای (بیدار) له نیت :- ویدار دواپی دس همل گرتی له خویندن گه را و ته وه (دی) " که ی، خویان پاشان، چمن جاریک ماله که لام همل دی و وندی بار له کاتو ماوهی سر تی شیواو پ کار و پشه له، پاشان دست له کاتو

شپه کی :-

له گه په زوری چاویک په گور او روژنامه و په ترو که کور دی په کاند بشپین، له پین مبدان شاعیری نه ناسراو بان کم ناسراو له سریان نوسراوه و لیان کولرا و ته وه، دپاره له نوویسنانمست بونه ته هوی لاشکر اگردن گوشه په که لزیانو په سر هانتو شپه ی لمو شاعیر انه و پرگار کر دیان له دوتیای وون بوونو له ناوچون. نه نجامدان له م نه که له ده ن پاتمش کاریکې ناسان زیمو پیوسی به مانلو بوونو کوشش همه، په گه بان په دوا ی زاناری یاد هر باره ی شاعیر له و شونایه تپان زیاو، بان په سردان کردن په ماله و ناسراوه کانی هاولان خوالیخوش بسوان: پیر میردی نمر، نه جمدین مهلا، ره لقی خلیس، همل که مال باپیر، هه لایه دجنن سه جایی... شوره سواران له م مه پدانه بسونو نویسنو و تاره کاتیان به په ردی پانعی دزگای نه دیان نه ته وه که مان له زمیر درین بامز ستاو بریانی هیزاش: هه بدولکه ویم ملسو دکتور عزیز دینو هممدی مهلا که پیمو هممد همل له مدهاخی و کریم شاره زاو هر دو نیل کاکه یو چمن نووسه ریکې دپه کمان شایان نه و من په نجه ی شایه تیان بو دوزیکر ټه که خویان ماتدو کر دوه مده کن له پیناوی زینلو و کر دونه ی په سر هاق شاعیر انو که له پوروی نه ته وه که ماندا... به پلستی که لقی پاش پر له که نه وه په نویسنو لی کولیه وی ووه بان شاکاره کاتیان، خواله نمو و نه پان زیاد کاتو تممن دوزی بن بو خزمتی که گره و تر. له وی داسی پ لم نویسنه دا خوم په قونایه کی سه و تایی قونایه خاتنی لمو نویسوانه له زاتم، چونکه په تاسه و زوری سی نویسنه کاتیانم خوینق نه وه شیان لیره لیر بوم، بویه باوهرم په خوم بو و دست بو پیوسی یسو له م لی کولیه و به بنوسم. شاعیری باسه که مان شېخ بابا همل (بیدار). که زانایه کی دیو شاعیریکې نیشتمان په وروسی نونخواز بووه. تا پستا لی کولیه و به کی له وتی له م سر نه گراه همل خیری بلدی تیچ له باره ی به وری شپه رکانه وه، چ له باره ی هملی نیشتمان په ورو پیوه. نویسنو

کاسه زهوی کتڙو کشتو کافي کړند. هوروما هه لاهه پيشي له کړد، به لام ننگ بو ته ماضي دوتيا به لگو مغه له پرنگاي خوردا، (پيدار)، به پاره يي دمسکوت جوتاري به که له ژبا، ديوه خاتنيکي باشي هه پور و خلگي له هاتنه لاي بو داتنشنو پرسيساو کړدنو پيشي ولاسي له (پيدار). له ژبا نه دا چواروژن هيناوه له ژنيکيان کورنيکي له پدو له مري، له ژنيکي تربيان که لومو زاي غوي، به يوه سي گوري هه به پستا له شاري که لار له زين. (پيدار) پياوښکي بالا به زري قلمت رپکي جوان خاسي رنگه له سمري ددهو چلو پر پوره. زه لا ميکي زور تهر پوښ پوره، هه پارچه به ک گران باو پوا به له قان که او به سلته لي ته کړد، پوو خوشو سه شي ته ميعت بسو، دقي له زه لا سي روگر ژبو. هه هر لاريک پوري ن بگر دابه پو پاره من له بيرته به نايکه موه هر چي له کيسه که دا پوا به له پدابه ويښ له موت با هه هر خوشو

خوا پزانن که من ياره مته دواي. بابا عمل له ژبا نه دا گدل حمزي له سوري لهسپ کړدووو لار موزوي به خوشو کړدنيش له کړد بو ليښ نايسته کشتو کالو ديدنه مه لاو هورويکي له واته: ماموستا سه يد حاکم، مه لا حمه سه يدي کوله جز، مه لا عباس، مه لا محمد علي، مه لا محمد علي خورنبي، مه لا همدی ده که.

له مې دوايي يان بو مرفن (پيدار) پارچه شير پکي نايان، نوسوه به ناو نيشان (تاريخي) و فاني مرحوم شيخ بابا علي فخر له) تپايدا باسي چونه يي سردنو شوين کات و هوکسي دگور پشمه وک له پشمه به پرجاوا: خو الخوخوش بوو ماموستا (علاء الدين سجادي) له ميزوي له مدي بکوري دا ناري شيخ بابا عمل پيداري هيناوه، له موش سالان (۱۸۹۷-۱۹۰۸) مې بو ميزوي له دايک بو ونو کوچ کړن داناره. جا بو ميزوي کوچ کړن له گدل کاک تيراهيم باجه لان پک له گره نه، به لام بو ميزوي له دايک بولي جهوران. وه کوښي يزانن کاک تيراهيم چونه پيچو بناران پاه ته که و خوشي خلگي نارچه که به و پويوندي به بنه ماله ي (پيدار) بوه هه به. بويه واسي به که ي بوساخ بو تيره.

شيخ بابا عمل و نازناو:

شيخ بابا عمل له سره تادا (باباي) کړدوته نازناو له شير نوسوندا پلشان (پيدار) به کار هيناوه، لم نازناو موش له ديب پاه به مزي کورد خو الخوخوش بوو (دليلي حيلمي) بزي داناره (شيخ محمد امين) ي پراي له ن: شيخ بابا عمل پرام هاور ي به کي ملسو زوي خو الخوخوش بوو و دليل

حيلمي بوو له کار و باري سياسي دا، بابا عمل له نندا ميکي چالاکي (حزب هيو) بوو. جا جبار به و دليل حيلمي له کمر کو و که وه له ماته خانملي بو چار پيکونني شيخ بابا عمل و هاور پکان، وه له گه لپان دا کو تهر بوه له ياري گير وگر له کان (حزب) و بلاو کړدنه وي مه نشورال حزب به دنياه کان لهو ناوچه به دا. هه روما (پيدار) پش چمن جاريک له ماته پشمه چونه شاري که کړ کو وک بو هفتي (دليلي حيلمي) و له گه لپان کو بو تسمه. هه هر لويش نازناوي ناري (پيدار) لي نا، پاش له زمان ناري هفتي شيخ بابا عمل له (حزب هيو) دا (پيدار) بوو. هه له و دمه: به رده مام کو فاري (که لا ويز) بو بلاو کړاوي سياسي تر له گه پشته دسني، له موش به ناوچه که دا بلاري له کړدوه، به سر هاور پکان دا.

پيدار و شير:

پيدار له ماري ژبا نه شيري زوري دانوه، کارسانتو رده اووه کال له سر دمه له شاي شيره کان دا رنگي داوه تهر. به تايه ي شيره نيشانه به کان گير تپايدا هان گه که کي داوه بو بزگار بوو له و پاره و فخره لالوزي که تپايدا زيار، هه رده مادي تهر پليز بو تهر کال. جني داخه

(پيدار) لهو هه موه شيرانه که به دريزاي ژباو لورويان ژماره کي زور کسي لي ماموتوه. له واته چمن پارچه هه پيستي که له ژماره کان گولاري (که لا ويز) دا بلاو کړدونه. بو له ناوچوون ديوان ده پشمه کي (پيدار)، نوسه محمد عمل له فخر ماضي له پشمه کي ديوان

جهلمي) دا نوسويه له آيت: دوسني خوشو پشم کاک (تيراهيم باجه لان) بزي گير اموه وون: تمه من پک سالان بوو که باوکم کوچي

دواي کړد، باوکم خونه لور بوو، له گه لي خوندي لاري به کيشلا دسني خوشو موه و پشمه کيشان هه پور، پاش له دوتيا دهر چوون پر سنو وکسي که وره کتنبو دمسخن لي به يمي مايو، موه پک سنو ته که له مالموه کهوتبو، دواي کسر و کاروتيان: نيمه چاورمان بهراي نانا هم سنو له لم مالدا پت نيمه هه چمنه چاورمان پري پکويت وک کوسمان که و نيت وابه ا هلسان سنو ته که پان دابه گوليان داو برديان دايان به دم لاري

(سروان) بوه کاک تيراهيم له لي کان کوره بووچو فاسم کړدوه پرسيم و تيان لهو سنو ته که لي دمسخن نايان تپايدا بوو، ديوان شيري باوکم. خوي. تپا بوو، ديوان بابا عمل (پيدار) بو چمنه شاعري دیکي کوري تپا بوو هه پيدار جگه له زمان کوري لاري هه موه نور کيشي زانويو شيري پي دانان، به سر هان خوي له هتر او ميه کي دريژدا به زمان

لاری داتاوو چی داخه نومیس له ناوچوه . له گهر لو شپرنه ای (بیدار) بکولیته ، له تواترن میانگمین به دوهو په شموه : بهشی په کمران سره نانی دست یی کرمن شاپرنی (بیدار) یشان له داتو کار پگمری شپره کان نالیو سالم مهوله ویو کور دیو حاجی قادری پیوه دپاره و نمشی تواتیره له وشه یشی بیگانه خوی زرگار کات هر شپرنه نش که له و قوتاخدا و توتوز له گهر پته وه پو سه دور و بهری چه نگی په کسمی جیهان . بهشی دوومیشیان که له گهر پته وه پو سه دتای چه نگی دوومس جیهان گورانیکی نه اواریان به سردا هاتوهو چ له پاره یه کار خیتان وشه سادسی کور دیو په چ له باره ی ناوړه وکوه . بیداری شاپرن له قوتاخدا وه کو له حمد موخثار و . وفاق یو کسو قانچ و لهسری و شامو هه ننگاوکی یشتمان پرموره اتهو شوش گبرانه ی ناوه ، بهشدار پوون (بیدار) له (حزب هیواد) ، زیاتر هه سی یشتمان یزواندوره پویه له قوتاخدا پایه خیکی زوری داوه نه هله یستی یشتمان .

بیدار و شپیری یشتمان :

بیدار له شپیری یشتمان دا دستیکي بالای هه پوهو وه کو شاپرنه شورش گیر و یشتمان پرموره کان تری سره چه پیش خوی هاتو له بحر مه پدانه نه مه نله لارو خاکی یشتمان خوی لا پیر و زو خوشه و پست پوهه له گهر سه دای سران پیرا په . له وادیده نه په کی شاری سرله پان له لای نه له پاریس خوشتر پوو ، وه که له و شپره د ا دپاره :
 و نیای . نه پسم دمی و پستی بکسم پادی هه او گوری و لم پاریس و بیا لویانن ؟ و (بیدار) سوله پان :
 (بیدار) بیر و باور پکی نه اوای هه پوهو به مهسه له ی نه ته و ایل پویه :

پر به دم هوار نه کاتو نه لیت :

وله وړوژیکز که به زده ان نادمه ، هینایه دونیاوه له هه قومس که قومان ، به قومس خوی نه جات داوه که میز و و بس له کتو حالی حازو نیمه له ییشین :
 زده هیچ کاره سان و له قهومس نیمه رویداوه به باتگی تاش به نالی چرخ هه مور و باراشی خوی هاری له به و ب ه او دمی بار تاشی نیمه هه روهما مساوه :
 (بیدار) نه که هه یشتمان خوش و پستوه ، به لکو خدمت کردن هار زمانه کان نانو و خاکی به به هر کیکي پیر و زوانیوه وه کو خوی نه لیت :
 ددمی خدمت به پارانم به نه خنی خوسره وی نادم که نه نان و لاری بیگانه به چه شخنی دانوه و داوه

به شامسی زیندی خوت (بیدار) بشاله تا وه کو ماری له خاکی کور و دستان مسره که روحی کور دی نیکلاره :

(بیدار) یشتمان پر مهر و میش شان به شان نه حمد موخثار له دمشق بکور دی ناوچه ی خاتمه پیوه دمنگی بهرز نه کاتو وه نه لیت :

دشاله ییکسی زور به سوزدن و له چه درگم کنار نه کا ن گه ییشتم پر به دم خاکی و متن هوار نه کا دادو فریادی له لیشی صحبت بیگانه په دهره داره پویه نانی عالمس بیزار نه کا په :
 و به نه لیت :-

وله برنگی عهشقی تودا بمکوزن لام وایه توربانه به توربان لوم لم جهزته توربانه توربانه

به که هیمی پو نه زمانم گهر نه تو نیفکری له ی گیانه نه زمان چاوه کسم حوری و وطن نیکه له به نیمان هه ؟

(بیدار) ی وردیعی به نانی سر طان زانیوه که بیگانه کان نانو نیمه من یشتمان بخون :

وله سر سفره ی خومان یشته که دیبل دمی بیگانه یین به نیاز و نیعمه له نیمه نه زین و اتهومس بیگانه به تعظیم زیندوره مسروه ، به باتگی هه له نمشی توستو به مشق گهر تر نه ی وریا ، زیسات ژانه کسی ژان هه ؟
 هه و نه لیت :

که کسی دانا به دانیسی له وه ی نادانه داناکا

سلاحی به که دل پیشخمن عدو وه که له دوستانه ده پیکه تو خه بملت هه له شه فطرت له دمی (بیدار)

زه سات دم دمه و ا دپاره هه دم وړو له چه رخا هه :
 بیدار و کو شاپرنی شورش گیر و لعمه کدار هان هار زمانه کان نه دا پو دهر به و اندن . بیگانه وه کو نه لیت :

دشاله ییکسی زور به سوزدن و له چه درگم کار نه کا ن گه ییشتم پر به دم خاکی و متن هوار نه کا دادو فریادی له لیشی سشمس بیگانه په

دهره داره پویه نانی عالمس بیزار نه کا بهانگه نه کا نه ی له هیل خیرت باری مسرت لا بیدن

دوری هه هه هه زبانه وایکی مبلهت کار له کاه!

وهی وهه ووهن روچه دلو گیانت له سه دانجیم کهه
چونکه ماهیه له عهری بیهی کی له ههق نیکار نه کاه

لاوی خوم تو بانگو فریادت له دهس خوت بهرمهه
رفزی وهش پیکوه. بزیمن کی دوری کی نیکار نه کاه
چه نه ده دل پر نیشه (بیدار) دهستی ناچی ناعیلاج
رفزی سهه نه فرهت له دیاری تاحهزی هه دادر له کاه"
(بیدار) شایه و مر و ز له هر یو نه ده دهی نه نه نوسی که تیدا نه زیا.

به لکو ناوری له مهاله جگر گۆشه کانی نه دابه وه، چونکی به هیوای باشه
رفزی نه زانی، یوه ههستیگی کوردانهی دار شتوه. که نیشکی مالا ن
بی زاخا بدی و بدی ههستی نیشانیان بی پشوتی بکرت. چون
للو و خانی خویان خوش بوید لایان یرو ز پیت. بیدار وه کو به مالمی
له پکیر نه وه. هم هونراوه (لایه لایه بی) بو (سالم) بی کوردی
وتوه:

هه لایه لایه کوربهی نهو جوانم
تازه گول خوتجهی باخی زانم
وه لایه لایه کوردی لایهت بو نه کم
تا بلش زینگه وهک من تکه کم

به دریزایه شه ههچ خهوت نایه
ههستی من ههه تویش له دلشایه
هه لایه لایه وولهی ناز دارم
تو چونت زانی من دهره دارم

گویی له واتهم که به لا ههشت بی
میژووی کوردستان هه ههقی گهشت بی
تو به خجو نه کم بو بارمن هه ههک
بو هاو زانت له بی بیتی که لک

هه لایه لایه وولهی شیرینم
بهو هیوای خومه باخوا بنبینم
هه کهم بو قهومی راستی لی نایه
وهک که شوی کون کاهه خوی تیدایه

لایهت بو نه کم بهو شهت بی زانی
بوهاو خوی بی خوت قوچی قوربان

هه لایه لایه لایه لایه لایه لایه
له تزلزل - نه گهت و سگار بوینهیه
وازی لای لایهت له دهل جینگیز بی
زه بوون کوردت ههه کفات له بی بی

له گهل شیر بیخو نم داستانه
وهک ماران گازه شتی بینگانه
هه لایه لایه کوربهی و نه گیم
بو عزمهتی گهل خوزگه بنبینم

له تو زیر که لهی نهوی شیرانی
ترخی ولانت زهریف بزانی
پوله سه به نیت بهرزی ولانت
گیان لیلی وهن تاج خه لانت
هه لایه لایه کوربهی لای لایه
ناخ رفزی زورتر نیک زینایه
عهوی هافل پیهی نه زانه
سهوای نیشتمان ماهی زبانه

هه بیهه تکام له لای به زاننه
تو بیهه بهرهم بو قوتابخانه"

بیدار و شیری دل داری:

داخه که م له شیره دل داری به کانی (بیدار)، نه ما بهک هونراوه چنگه
کهوت له نه ویش له شیخ محمد امین) ی برای شایه رهوه که بوی
خوینده وه و میش نووسیه وه. هم هونراویه له وه ههقی خوی کاک لیر اهیم
باجه لآن له زماره (۲۰) ی گوٹاری (به بیان) دابلاوی کردوته وه، به لام چه مند
دیر یکی نانه واوه. که گهر به وهری نه ماشای هم هونراوه به بگهمن. ... هه بیتی
(بیدار) شاگاران به وشه جواوو براز اووه دابه شتوه و وگه
نه پکیر نه وهه کاره ساتیکی دل ته زین کاری کردوته سهه (بیدار) له ویش بهم
جوره بهوه: (بیدار) ی دل ته رو وهه سات ناسک گیر ودهی عیشی
ساموزایه کی خوی له نیت، به نیازی شهوهی بچینه خوازینو
ماره ی بکات. له گهل (شیخ) نه نوری ی برای له (بنکوره) وه" نه کهونه
ری به ره و فی

(سهی خه لیل)"، له ریگا جار جار یک سهه (زیضاوله) بهک به بیان

سهر پاتوه هاتو چو نه کاتو پر به دهنگه نه زېږېښی. (بیدار) له لیت:
 نه نورې پر ام هم مه له زېږاوله نه لئې هم اولکې پر به؟ هر له رېښکاد پېش
 نه وې یکه نه مالی کچې ماس، توشې رېښوارېک دیزو هوالې به شوه او
 کچه ناموزاکه یان یې نه درېښو، نه هم هاله دل ته زینه گر به نه دهاته همنوای
 بیدار به ناکاس نه گه رېښه وداوه. نه م کاره سانه کارېکې زور نه کانه سر
 بیدار و نه پته هوی له دایک بوون پارچه هونز او په کی نه مته نه ناسکو
 نایاب. که بتوان شان به شان هونز اوه کانی هم ولوه ووی ووی دیوانو
 صه پدی خوی پوښت، نه ممش دهقې پارچه هونز او په کیه:

هله لک زه بوونم، له لک زه بوونم
 په ی دینت (له بل) خپل زه بوونم
 شه یداو په شېو حال وینې مه جنوونم
 سوخته سیر نه دور چرخ گه دورونه
 عزمم کرده وه لای شای نیو سالان
 دووم کورد نه بارگه ی گوزمگای غمیلان
 هر چمن مپرسام چه رابستوران
 بلو به دهستم خبهر چه یاران
 په کی چه تهران و برووی حه واره
 غمیزاو ستیزا ناسا چه لاره
 نه لاراز سعوات د پروون هر چه خار
 سه گیلو سحررا په ی دیدار یار
 جهفت ب سغان خلکت بو وه سر
 په خپل وختنه هیل کرده دن گوزره
 نه زانام نازیز کوچش کرده ی
 لای بعد بهخت ویم کوچش ویرده ی
 نازیز تو لوی کوچ خبهرت بز
 من سام په ی سزای جهفتی دورد تو
 به وینې مه جنوون له بل گوم کرده بو
 هر له بل له بل من چه لای کوزو کو
 په گوردن ساغ مینا ناسی تو
 په کوی زولفان دور گونای تو
 او ویلا کوچ کرده نهو نه نام تو
 قوسری نه شاخای تهران ز داخان
 ماسمن پهری شای پهرز دهماخان
 بولبولان چه شاخ گولاد نوزشان بو
 تازبه شانه ی پهری بالای تو

بیدار و شپږی کومه لایق:

له شپږ: کومه لایق به کانی (بیدار)، تمها دوو دېرم چنگه کورت که
 تپا پانا به یویشم زان بیانخه مه پېش جاپی خوینهران. لم دور وېر شدا
 وه کو پومان دهر له کوی. (بیدار) دوه هم مو کسک یان تاقیمک بووه
 که بوونه ته کوسپ له بهر دم و مور هو ی بهر و پېش چوون کومه لدا. نه ونا
 روو به ورووی مه لار و اعیزه کان بو و مته و وره خنی توندو نیزی گرتونه
 بر نیکان کردوه. له رو ووه (بیدار) له گل مامزستای خوا بېخوش بوو
 (لایق) ی کهس ی نه مردا به ک نه گرت نه و چونکه (یکس) پش ره خنی
 زوری لاراستی بری له شېخ مه لار و سوز و اعیزه کان کردوه و پش
 و تون که هر نه توانن بوونه ته کوسپ هوی دوا کهوتی کومه ل. و کو له م
 کوبله به د لیت:

دهر دوو گویم بر بوو له یاسی و غرو سهر فتره زه کات
 هر هه والی حشر و نه شرم یې نه ل ناکوو معات
 به سیه له مه و زوه لاده فیری نویز بو کانیشت
 خوبه کیکی نیچمنما یکم یې بل بوردی بیات
 نه ی مه لار تو ی خودا له م فیکره کونه لایقه
 نه یی تازم یې نیشان ده بو نه ره قلی و یی نه جات
 (بیدار) پش هر چه د خوی شې لایق کردوه. کمچی داش به یوونه
 سخر مه لار و اعیزه کان و ره خنی نه و ی ل گرتون که هر رابردو
 په گرتی نه و ی ناوړیک له سهر دم و داها تو و ناده و نه لای: نه و نه ی هر
 خه لکی فیری خوار دندو عمو نه کهن. نه ی نه و ش بلین (بیدار) نه گه
 و اعیزتی کردی بو نه ماسی دونیا نه بووه یان بو گوزمزان ژبان و کو له
 سهر نادا ارامان گه پاند، چونکی (بیدار) خوی دمس رو بووه پیوستی به
 داهان و اعیزی نه بووه. نه و ی بیدار و پستو و نه لای گرتنگ بووه.
 تواتیو یق به بو نه ی و اعیزی به که په یوه چه نده ها یاسی نشتمانو
 نه خوشی به کانی نار کومل بو خه لکی ناشکر ا بکات. بازانین له م دوو دېره
 نه لای چی:

د قسی (واعظ) له گوی ناکم له ربی ژینا و ن کردم
 به حیله چاوی به ستم گوزده گیسری تو زین کردم
 له خوی و زین پېشان دام چه زین زین زین حیسوان
 له دهری (مه هریفت) هر فیری خه و تو خواردن کردم ده
 و کو و مان (بیدار) له ماوهی ژبان دا به یو وندی به گنه له زانایان دینو
 له دپ دوستانه و بووه له دلاینا زاپوه، بویه دوی کوچ کردنی له
 یادیان نه چوه؛ په کیک له وانه (مه له نه هدی ده که) که پارچه
 هله یه تنکی تاپان داناره به بو نه ی کوچی دوا ی (بیدار) وه، له بهر گرتگی
 هله یه تنکه حرم کرد دهق هونز او په کوی وینې دستورمه که بخره م پش
 چاوی خو پهران نازیز. نه یه ش هله یه تنه که به:
 تار ییسی و فسان سر حومی شیخ بابا علی غفسر له
 دهری مسمومی سره که له یاسی شه ارادت بری نه مام

و عتیق تەمبوزە کۆچی عەزیزە برا عەفلو فام داغی عەزان گوتی گولشەن نەرح نرا بە دماغ بۆلبول عەبە مەنبە لە نینە هەموو سوبح و شام بابا عەلی نەبیرە ئیمامی عەلی بە نەزلو نەدب بە کەسبو راسی ئەوە کککل گەبشتە حوسنی خیشام ئەمەلی شەجەرە سەلەلی سابتە دیارە لە بیارە کتیی (نور الانوار) بە بیانیان لە کابە جەدی ئەمام لە (پیربوش) ئەمەدەل شازلی ئەتای ئیمامی حەسەن ئەسەب (حسن) ی هەموو عەولە ماوە ئەولیاک زووات کیرام ئەدی وە فاتی زەحیرە لە بەغدا وە ی کەس و عەریب (لیلة القدر) و جوممە بیستو حوزو نەشرەق ئەبیام هەر یەک لەمانە رۆبەیی عەلایە دورە جان شەمادە ئە (الحقنا) "م" نایەت دورە جان زووبی ئەتە وە کسو جەدی عیزام نیدای (ارجعی) "م" فەتە سەر روحی رۆبشتە جیشان و جودوی لە بنگورە لای بابو ساسی گرز مەقام

سەرورە لە بو قوسی تیحەدی بابا ئەنورە پیرای ئەبیتە حوسبە بژین بە عیزام حوزو ئەسەرە عەسی سان بە ناری رەمزی سالی و نەتە (کان دەخول بابا عەلی دار السلام بەلصیام) ماوە بۆلین (بیداری) نیشتان پەرورەو شاعیر ئەو دەلی کە پری بوو لە خوشووستی خالو ناری کوردستان بوو، (٢٢) ی ئەموزی سالی (١٩٤٩) "م" لە شاری بەغدا، لە نە خوشخانە (دار السلام) بە نە خوشی زەحیری کۆچی دەلی ئە کاتو ئەمرە ساردو سەرەکی ئە هینتە وە بۆ دیکە ی خوێانو لە سەر وەسپەن خوێ لە گۆرستان (ئیمام سەرەن) "م" بە خاکی ئەسپەر ئەلوی سەری بە ک جەرەکی ئە نیتە وە.

لە کورتایی دا هیوادارم توانیشم نابەدیگ، شۆرە سواری مەیدان شەری نیشتان (بیداری) شاعیر بە نیوی بەویز بناسینم ئە گەل سلام دا بوگیا ن باکی.

★ پەرەیز و سەرچاوەکان ئەم بامە ★

- ١- پیروانە گۆفاری بە بیان، ژمارە (٢٠) کانوون بە کەم، سالی ١٩٧٤، ل. ٥.
- ٢- پیروانە پاشکۆزی رۆژنامەێ العراق، ژمارە (٦)، سالی ١٩٧٧، ل. ٧.
- ٣- گۆنەدیکە سەر بە ناحیەێ فۆرەتوو - ئەزای خانەقێ - لە و ناوچانە دا بە (دی) ئەلین (ئاوایی).
- ٤- هەمان ژمارەێ یشوری گۆفاری بە بیان، ل. ٥.
- ٥- پیرای شێخ بابا عەلی (بیدار) بو ئەمەن لە (٧٠) سالی تەبەر بوو وە کوم بێی بزانم ئەمیش دەستی شیعەر و ئی هەب، گەلی لە شیعەرکان (حافظ) بو

- (سەعدی) لە پەرەیز و پە کوردیش ماناکی شی ئە کاتە وە . . لە قە کردندا زۆر لە سەر خوێو بە ناوێ لە زمەت ئە دەوی، کە ئە چیتە لای بۆ گۆنەتوگۆ حەز ناکی بە جی بیل، هیوادارم گۆنەتوگۆ بکی نایبەن لە گە لا بیکم دەرباری زبانی و شیعەرکان.
- ٦- ئە بەت لە (ئاوایی) گورە) بە.
 - ٧- پیروانە عەلە ئە دەین سە جادی، میزوری ئە دەن کوردی، چاپی بە کەم، بەغدا، س. ١٩٥٢، ل. ٥٥٠.
 - ٨- پیروانە یشەکی دیوان جە فای، کۆکر دهنەمو لی کۆلینە ووی، عەمەد عەلی قەرەداغی، چاپخانەێ شە فای، چاپی بە کەم، بەغدا، ١٩٨٠.
 - ٩- لە شێخ (عەد امین) ی برای شاعیر و بگرارو.
 - ١٠- سەرچاوەێ یشور.
 - ١١- پیروانە دیوان ئە حەمەد موختار جاف، نامادە گرز پیرۆبۆر عیزەدین مستەفا رسول - بە کۆششی ئە قەرەسیاب ئە حەمەد موختار، چاپخانەێ الادیب، بەغدا س. ١٩٨٦، ل. ١٣٤.
 - ١٢- پاشکۆزی رۆژنامەێ العراق، ژمارە (٦)، س. ١٩٧٧، ل. ٧.
 - ١٣- دیوان ئە حەمەد موختار جاف، ٨٨.
 - رۆژنامەێ العراق، ل. ٧.
 - ١٤- گۆفاری گە لاویز، ژمارە (٢) شویات ١٩٤٤، سالی پینجەم، ٣٥، ٣٤.
 - ١٥- هەرێنیکە بیک هاتو وە لە چەن دینا بیک جێ نیشی هوزەکان نالە بانو و جورو پانچانە، ئە کەوینە ژووری شاری خانە قیتە وە.
 - ١٦- گۆنەدیکە بە شمش کیلۆمەتر بیک ئە کەوینە ژووری شاری کە لا روه.
 - ١٧- ئەم پارچە هونراوە بێم لە شێخ (عەد امین) ی برای شاعیر وە دەس کەوت - ووتی هونراوە کە لەمە ژووتر وە کە چی هەر ئە وە ئە دە بێم لە بەر ماوە.
 - ١٨- ئەم دوو دیرەم لە شێخ (عەد امین) وەرگرت.
 - ١٩- خوالێخوش بووی نوراویر زانیابەکی دینی ژ گەبشتوو ناسراوی ناوچەێ خانە قیتە، مەلا ئە حەمەد پەرەزەندی بکی یشە و هەبورو لە گەل (بیدار) دا، لە مەیدان شیعەریش دا دەستی هەبورو، جی داخە نایبنا شیکێ لە بارمە ئە نووسراو بە خوینەران بناسری.
 - ٢٠- ئەم پارچە شیعەرە لە ئە ئەنداز بار (سەد الدین محمد امین) وە دەست کەوت کە بزازای (بیدار)، شیعەرە کەم بە زینوسی نیشای کوردی نووسبوو چەن وشە بە کیش لە فیزیکابوم ئە خویندار پەرە خەلم بۆ داناو.
 - ٢١- نووسەری شیعەرە کە ئەمە ی پەرەیز داناو بە ناوچەێ بە ناوێ (الحقنا بێم فەرتبەم).
 - ٢٢- نووسەری شیعەرە کە ئەمە ی پەرەیز داناو بە ناوچەێ بە ناوێ (بایبنا الفس المظننە ارجعی الی ربک راضیە مرضیة).
 - ٢٣- پیروانە ژمارە (٢٠) ی گۆفاری بە بیان، س. ١٩٧٧، ل. ٦.
 - ٢٤- گۆرستانیکێ نێزک بە دیکە ی خوێانو ئە کەوینە ژوولابو وە.